

گزارش وقوع یک مورد مسمومیت با گیاه پنیرک معمولی *Malva neglecta* در گاو شیری

دکتر رضا نجفی مؤمن^۱ دکتر مجید ترابی گودرزی^{۱*}

دریافت مقاله: ۱۲ مهرماه ۱۳۸۳
پذیرش نهایی: ۵ اسفندماه ۱۳۸۳

A Case Report of Poisoning with Common mallow (*Malva neglecta wallr*) in a Milking Cow

Najafi Moemen, R.¹, Torabi Goodarzi, M.¹

¹Department of veterinary medicine of Agriculture and Natural Resources Research center of Qom, Iran.

Objective: Case report of poisoning with *Malva neglecta* in milking cow.

Design: Case- Report.

Animal: Milking cow.

Procedure: Observation of clinical sings for diagnosis of hypocalcemia and improve diagnosis with reply to treatment procedure.

Results: Feeding a large amount of common mallow caused poisoning and hypocalcemia in cow and the treatment by intravenous infusion of calcium borogluconate.

Clinical implication: Feeding milking cow with a large amount Common mallow should be avoided. ?Treatment by interavenous infusion of calcium brogluconat can be indicated. *J.Fac.Vet.Med. Univ. Tehran. 60,4:405-406,2005.*

Keywords: *Malva neglecta*, dairy cow, poisoning, hypocalcemia.

Corresponding author's email: torabimg@yahoo.com

هدف: معرفی گیاه پنیرک به عنوان ایجاد کننده مسمومیت در گاو و ارائه روش درمان آن. حیوان: گاو شیری.

روش: مشاهده نشانه‌های بالینی برای تشخیص هیپوکلسمی و استفاده از روش پاسخ به درمان برای تایید تشخیص مسمومیت.

نتایج: مصرف زیاد گیاه پنیرک باعث ایجاد مسمومیت همراه با هیپوکلسمی در گاو می‌شود. علائم بالینی با تزریق وریدی کلسیم بروگلوکونات درمان می‌شود.

نتیجه‌گیری: لازم است از تغذیه با مقادیر زیاد این گیاه بویژه در مورد دامهای شیری اجتناب گردد و در صورت مواجهه با بروز مسمومیت تدابیر درمانی برای هیپوکلسمی اتخاذ شود. مجله دانشکده دامپزشکی دانشگاه تهران، ۱۳۸۴، دوره ۶۰، شماره ۴، ۴۰۶-۴۰۵.

واژه‌های کلیدی: گیاه پنیرک *Malva neglecta*، هیپوکلسمی، مسمومیت، گاو شیری.

تنوع فراوان گیاهان در مناطق مختلف کشور و عدم شناخت کافی از ترکیبات شیمیایی آنها بعضاً موجب پیدایش مسمومیت‌ها و عوارض ناخواسته‌ای می‌گردد و این موضوع باعث پدید آمدن مشکلات جدی برای واحدهای کوچک دامداری و وابسته به مرتع می‌شود. شناخت هر چه بیشتر این گیاهان و معرفی آنها می‌تواند از بروز خسارات ناشی از مصرف نادرست آنها جلوگیری نماید.

گیاه پنیرک معمولی (Common mallow, low mallow, marsh mallow)

با نام علمی *Malva neglecta wallr* متعلق به تیره پنیرک (Malvaceae) (۳) گیاهی است علفی یکساله دارای ساقه نیمه خوابیده به طول ۴۰-۱۰ سانتیمتر که در نواحی مختلف کشور از جمله استانهای گیلان، مازندران، تهران، نواحی مرکزی ایران، خراسان، جزیره قشم، بندر عباس، کرمان و بلوچستان می‌روید (تصویر ۱). از این گیاه عمدتاً جهت مصارف دارویی در طب سنتی استفاده می‌شود و مصرف آن در برای تغذیه دامها بطور اتفاقی صورت می‌گیرد. ترکیبات شیمیایی این گیاه عمدتاً شامل تانن، مواد لعابی، قند، اکسالات، مواد رزینی و پکتین است (۱). در دامپزشکی سنتی در کشور ایتالیا از این گیاه جهت درمان بیماریهای تنفسی استفاده می‌شود (۶).

تاریخچه بیماری

در اوایل بهار سال ۱۳۸۳ یک راس گاو شیری نژاد دورگ هلشتاین در سن ۴ سالگی با وزن حدود ۵۰۰ کیلوگرم و تولید شیر ۱۵ لیتر در روز و با آبستنی ۵ ماهه

(۱) بخش تحقیقات دامپزشکی - مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی استان قم - ایران.

(* نویسنده مسؤول: torabimg@yahoo.com)

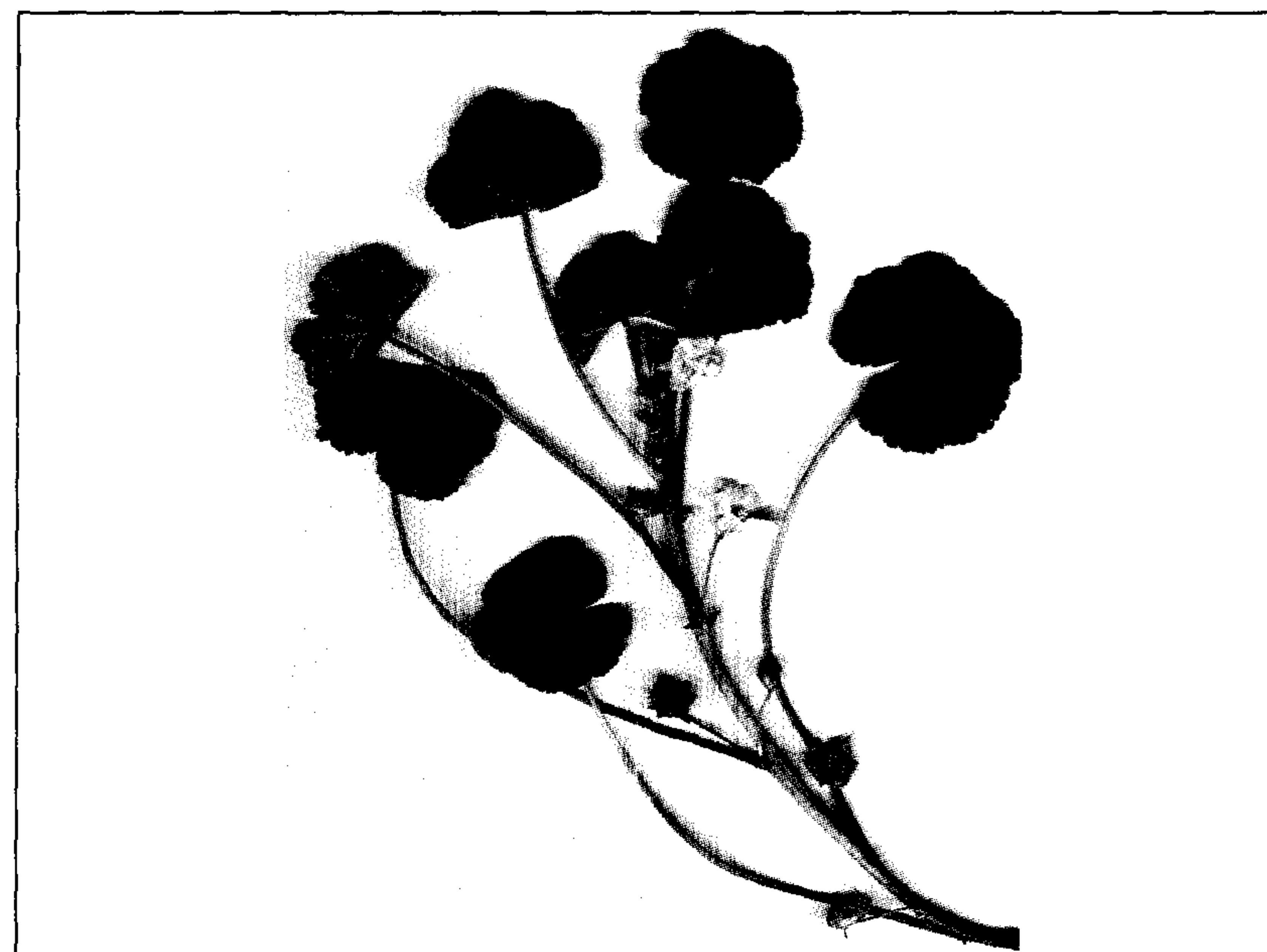

با علائم هیپوترمی آتونی شکمبه و اسهال آبکی در روستای جنداب واقع در کیلومتر ۶۰ جاده قدیم قم - اصفهان مشاهده شد. دام از روز قبل همزمان با اتمام یونجه تنها با گیاه پنیرک تغذیه می‌شد. از ابتدای روز بعد از تغذیه علائم بی‌قراری و تلو تلو خوردن مشاهده می‌شود و بعد از شیر دوشی صبح علائم عطش فراوان و زمین‌گیری بروز می‌کند. بعد از زمین‌گیری تمام تلاشها برای بلند کردن دام بی‌نتیجه می‌ماند. ۵ ساعت بعد از زمین‌گیری دام در معاینه بالینی دمای رکتوم ۳۶/۵ درجه سانتیگراد، شکمبه آتون همراه با نفخ، مدفوع کاملاً آبکی و لزج، صدای ضربان قلب ضعیف با تعداد ۹۶ ضربه در دقیقه ثبت شد.

با مشاهده علائم فوق ضمن قطع مصرف گیاه، درمان هیپوکلسمی دام انجام شد و بر این اساس مایع درمانی همراه با تزریق کلسیم بروگلوکونات ۴۰ درصد Calcium brogluconat آغاز گردید. با تزریق ۵۰۰ سی سی محلول کلسیم بروگلوکونات دام در وضعیت ایستاده قرار گرفت و علائم بهبودی شامل کاهش ضربان قلب، افزایش دمای بدن تا حد طبیعی، برگشت اشتها و دفع ادرار مشاهده شد. پس از درمان مصرف گیاه پنیرک به طور کامل قطع

References

۱. زرگری، ع. (۱۳۷۳): گیاهان دارویی جلد سوم، انتشارات دانشگاه تهران، شماره ۱۸۱۰، جلد ۱ صفحه: ۳۵۰-۳۵۲.
۲. شماع، م. و ه. ساعدی. (۱۳۷۰): گیاهان سمی. انتشارات دانشگاه تهران، صفحه: ۸۶. تهران.
۳. مظفریان، و. (۱۳۷۵): فرهنگ نامهای گیاهان ایران. انتشارات فرهنگ معاصر. صفحه: ۳۳۶.
4. Knight, A. P., Walter R. G. (2004): A Guide to Plant Poisoning of Animals in North America., (Eds.) Ithaca: International Veterinary Information Service (www.ivis.org), 2004: B0512.0101.
5. Radostits, O. M, Gay, C. C., Blood, D. C. and Hinchcliff, K. W.(2000): Veterinary medicine.Ninth Edition.Bailliere Tindal.pp:1639-1641.
6. Viegi, L ., Pieroni. A., Guarrera , PM., and Vangelisti.R. (2003): A review of plants used in folk veterinary medicine in Italy as basis for a databank. Journal of Ethnopharmacology. 89: 221-244.

تصویر ۱ - گیاه پنیرک Common mallow.

گردید و علائم برگشت بیماری و یا سایر عوارض ناشی از مسمومیت با اکسالاتها حداقل دو ماه پس از زمان بهبودی مشاهده نشد.

بحث

با توجه به اینکه دام با این گونه گیاه پنیرک *Malva neglecta* به مقدار زیاد و به طور ناگهانی تعلیف شده بود و گیاه مذکور حاوی مقادیر فراوان اسید اکسالیک است و این اسید مانند سایر اسیدهای ضعیف با کلسیم خون ترکیب می شود و ماده ای غیر قابل یونیزه تولید می کند که توسط ادرار دفع گردیده بنابراین این موجب بروز علائم هیپوکلسمی می شود. پاسخ مناسب و سریع به درمان با کلسیم پروگلوکونات، بروز هیپوکلسمی را در دام تایید می کند. بروز هیپوکلسمی ناشی از گیاهان دارای اکسالات در منابع علمی مورد تایید قرار گرفته است (۲،۵) برخی منابع جدید به ایجاد مسمومیت با نیترات در اثر مصرف این گونه گیاه اشاره کرده اند (۴) اما تا کنون در بر اساس اطلاعات موجود بروز مسمومیت ناشی از اکسالات در نتیجه مصرف این گونه گیاه پنیرک گزارش نشده است، بنابراین بنظر می رسد آگاهی دامپزشکان و دامداران از خطرات ناشی از تغذیه بیش از حد دامها (بویژه در مورد دامهای شیری) اجتناب گردد و در صورت مواجهه با بروز مسمومیت تدابیر درمانی هیپوکلسمی اتخاذ شود.

تشکر و قدردانی

بدین وسیله از همکاریهای جناب آقای مهندس حسین باقری کارشناس بخش تحقیقات جنگل ها و مراتع در شناسایی گیاه تشکر و سپاسگزاری می شود.

